

20

**The New York Times ve
The Washington Post
Haberleri ile Ankara'nın
Başkent Oluşuna Amerikan
Kamuoyunun Bakışı**

**American Public Opinion on
Ankara's Becoming
the Capital in
The New York Times and
The Washington Post**

Şebnem Oğuz Uzun

The New York Times ve The Washington Post Haberleri ile Ankara'nın Başkent Oluşuna Amerikan Kamuoyunun Bakışı

*Şebnem Oğuz Uzuner**

Özet

Tüm dünyada başkentler ülkelerin siyasal, ekonomik, idari, askerî, güvenlik ve bunun gibi ülkeyi ilgilendiren her konuya dair kararların alındığı merkezler olmuştur. Türklerin Anadolu'ya gelişlerinden itibaren başkentleri de devletin konumuna ve durumuna göre değişmiştir. Bundan dolayıdır ki bir ülkenin başkentinin esir düşmesi o devletin yıkılması anlamına gelmektedir. 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi'nin ardından Osmanlı Devleti'nin yüzlerce yıllık başkenti İstanbul'un, İtilaf devletlerince işgal edilmesi, Millî Mücadele'nin hareket noktası ve merkezinin Anadolu'ya kaymasına neden oldu. Mustafa Kemal'in 27 Aralık 1919'da Ankara'ya gelmesi ve Türk milletinin temsilcisi olan Heyet-i Temsiliyenin merkezi Ankara'dır açıklaması ile de Ankara Millî Mücadele'nin başından itibaren fiilî başkent oldu. Türk milletinin zaferle sonuçlanan haklı mücadelesinin ardından 1 Kasım 1922'de saltanat kaldırıldı ama hilafetin merkezi hâlen İstanbul'du. 9 Ekim 1923'te Meclis Başkanlığına sunulan bir önerge ile Ankara'nın resmî olarak başkent ilan edilmesi teklif edildi. Görüşmelerin ardından yapılan oylama ve çıkarılan yasa ile 13 Ekim 1923'te binlerce yıl birçok Türk İmparatorluğunun merkezinde yer alan kadim şehir Ankara yeni Türk Devleti'nin başkenti oldu. Ankara'nın başkent oluşu sadece yurt içinden değil yurt dışından da tepki aldı. Aynı zamanda Türk basınında olduğu gibi uluslararası basında da birçok habere konu oldu. Bu çalışmada Ankara'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti oluşunun Amerikan basının önde gelen gazetelerinden The New York Times ve The Washington Post özelinde Amerikan kamuoyunda nasıl karşılandığı açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Başkent, Ankara, İstanbul, The Washington Post, The New York Times.

* Dr., Bilkent Üniversitesi, sebnemoguz[at]gmail.com, ORCID: 0000-0001-5147-6728

American Public Opinion on Ankara's Becoming the Capital in The New York Times and The Washington Post

Abstract

Capitals all over the world have been the centers where decisions are taken on political, economic, administrative, military, security and all matters concerning the country. Since the arrival of the Turks in Anatolia, their capitals have also changed according to the position and status of the state. Therefore, capturing the capital of a country means the destruction of that state. After the Armistice of Mondros, signed on October 30, 1918, the occupation of Istanbul, the centuries-old capital of the Ottoman Empire, by the Entente Powers caused the departure and center of the National Struggle to shift to Anatolia. With the arrival of Mustafa Kemal in Ankara on 27 December 1919 and the statement that the headquarters of the Representative Committee, which is the representative of the Turkish Nation, is Ankara, Ankara became the de facto capital from the beginning of the National Struggle. After the Turkish nation's rightful struggle that resulted in victory, the sultanate was abolished on November 1, 1922, but the center of the caliphate was still Istanbul. With a proposal submitted to the Speaker of the Assembly on October 9, 1923, it was proposed that Ankara be officially declared the capital. Ankara, the ancient city that has been at the center of many Turkish Empires for thousands of years, became the capital of the new Turkish State on October 13, 1923, with the voting and the law enacted after the negotiations. Ankara's being the capital city received a reaction not only from within the country but also from abroad. The fact that Ankara is the capital has been the subject of many news in the international press as well as in the Turkish press. In this study, it will be tried to explain how Ankara's being the capital of the Republic of Türkiye was received by the American public, especially The New York Times and The Washington Post, which are the leading newspapers of the American press.

Keywords

Capital, Ankara, İstanbul, The Washington Post, The New York Times

1. Giriş

Bu çalışmada, Ankara'nın yeni Türkiye'nin başkenti ilan edilmesine ABD kamuoyunun bakışı irdelenmeye çalışılacaktır. Konu ile ilgili literatür, ana kaynak olarak kullanılan gazetelerde yer alan haberleri desteklemek ya da yanlılığını ortaya koymak için detaylı bir şekilde taranmıştır. Çalışmada Ankara hakkında yapılacak kısa ve genel bir açıklamanın ardından, Ankara'nın başkent olarak seçilmesi, şehrin genel durumu ile ABD ve Avrupalı devletlerin yeni başkente olan tepkileriyle diplomatik temsilciliklerinin Ankara'ya taşınması mercek altına alınmaya çalışılacaktır.

Ankara kuruluşu M.Ö 8. Yüzyıla dayanır. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı Devleti döneminde ise Müslüman, Ermeni, Yahudi ve Rumların yaşadığı bir kenttir. II. Mahmut döneminde yapılan düzenlemelerle sancak merkezi olmaktan çıkıp, eyalet merkezi olmuştur. Kamu binaları inşa edilmiş, demiryolu ağı ise 1892'de kente ulaşmış bu sayede tiftik yünü ticareti artmış İstanbul ve batı Anadolu şehirleri ile ulaşım sağlanmıştır.¹ Ancak 20. Yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti birçok alanda olduğu gibi şehirleşme alanında da Avrupa'nın gerisinde kalmış ve Anadolu kentleri hem ekonomik hem de sosyo-kültürel olarak zorlu zamanlar geçirmiştir. Ankara da altyapı tesislerinden, su, elektrik ve demiryoluna rağmen ulaşım ve iletişim imkânlarından mahrum kalmış çorak bir şehre dönüşmüştür.²

Ankara, Millî Mücadele yıllarında da yoksunluklarla mücadele eden, tüm imkânlarını cephedeki askeri için bir kenttir. Tüm yokluklara rağmen Millî Mücadele'nin idare merkezi ve yeni kurulacak devletin sembolü olmuştur.³

Cumhuriyetin ilanından sonra ise hem Millî Mücadele yıllarının getirdiği harabe ve yıkıntılarının hem de yeni baştan yaratılmaya çalışılan modern bir şehrin çelişkilerini barındırıyordu. Şehrin her bir tarafına kurulan şantiyeler ve hazırlığı yapılan yeni projeler ile günbegün değişen ve gelişen görüntüsü ile tüm Türkiye'ye örnek olacak bir şehir haline geliyordu.⁴

2. Ankara'nın Başkent Olarak Seçilmesi

Tarihin akışını değiştiren başkentler, kurucu ideallerin oluşturduğu siyasi ortamların merkezinde yer alır ve siyasi otoriteler tarafından seçilir.⁵ Ankara'nın merkez olarak seçilmesinin birçok nedeni vardır. Ankara halkı, Heyet-i Temsiliye'yi kurtuluş

¹ Ali Cengizkan, *Çağdaş Bir Ulus Devletin Modern ve Planlı Başkenti Ankara 1923 - 1938: ANKARA: Kara Kalpaklı Kent 1923 - 1938*, edi., Ekrem Işın, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2009, s. 18.

² Ebubekir Keklik, *Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Ankara'nın Bazı Sosyal Sorunları: Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 2012, s. 724.

³ Alptekin Müderrisoğlu, *Kurtuluş Savaşında Ankara*, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 1993, s. 31.

⁴ Ümit Sariaslan, *Cumhuriyetin Mimarları "Kuruluş Ankarası'nda" Üç Mimar Kemalettin-Ernst Arnold Egli-Bruno Taut*, İstanbul: Otopsi Yayınları, 2005, s. 37.

⁵ Ekrem Işın, *Ankara: Cumhuriyeti İnşa Eden Kent: ANKARA: Kara Kalpaklı Kent 1923 - 1938*, edi., Ekrem Işın, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2009, s. 12.

mücadelesi için çok önemli olan maddi yardımlarla desteklemiş ve bu destek Millî Mücadele'nin meşruiyetinin kaynağı olan Büyük Millet Meclisi açıldıktan sonra da devam etmiştir. Ankara'nın başkent olarak seçilmesinde Millî Mücadele'nin örgütlenme şekli ve stratejisi büyük önem taşır. Ankara Anadolu'nun kalbinde aynı zamanda Batı'ya yeterince yakın ama işgal güçlerinin doğrudan müdahale edemeyeceği kadar da uzak bir şehirdir. Batı Anadolu'dan İstanbul'a gelen demiryollarının Ankara'ya kadar uzanması, millî sınırlar içinde coğrafi olarak tam orta noktada yer alması, etrafının dağlarla çevrili olmasından dolayı da işgalinin zorluğu ve Batı Cephesi'ne olan yakınlığı nedeni ile Millî Mücadele'nin komuta merkezidir.⁶

Büyük zorluklar ve fedakârlıklarla verilen mücadelenin zaferle sonuçlanmasının ardından Lozan Antlaşması'nın imzalanması ve yeni Türk Devleti'nin uluslararası arenada tanınmasıyla birlikte uzun zamandır fiilî başkent olan Ankara ile resmî başkent olan İstanbul arasındaki çatışma da derinleşti. Bir tarafta Osmanlı Devleti'nin simgesi İstanbul diğer tarafta Millî Mücadele'nin merkezi Ankara vardı. 1 Kasım 1922'de Saltanat kaldırılmıştı ama hilafetin merkezi hâlen İstanbul'du. Başkentini değiştirilmesi, bir devletin yapısal manada dönüşümün en kuvvetli yansıması olduğundan, yeni devletin rejimi ile ilgili tartışmalar devam ederken Büyük Millet Meclisine verilen yasa tasarısı ile tarihi bir adım atıldı.⁷ Tam bugünlerde *The New York Times*'de çıkan yorumlu haber geçmişe de atıf yapıyordu. Osmanlı İmparatorluğu çok zor günler geçirerek beş yüz yıldan fazla varlığını devam ettirdi. Şimdi ise bir tesadüf gibi görünse de yerini alacak yeni cumhuriyet, imparatorluğun varlığının ilk yüz yılında tam da imparatorluğun ölümle yüz yüze olduğu yerde doğdu. Topal Timur'un Osmanlı Türklerini mağlup ettiği ve padişah I. Beyazıt'ı esir aldığı Ankara'da. Ancak imparatorluğun yeni fatihleri Timur'dan daha insafli davrandılar ve Osmanlı sultanını esir almayarak ordudaki ve devlet yönetimindeki yetkilerine son verdiler. Devlet ile din işlerini birbirinden ayırıp, yeni bir yönetim kurdular ve birçok reform yaptılar.⁸

Ankara'nın başkent ilan edilmesi için Dışişleri Bakanı İsmet Paşa 9 Ekim 1923'te Meclise bir maddelik yasa tasarısı sundu. Meclis Genel Kurulunda yapılan görüşmelerde kimi milletvekilleri İstanbul'un 470 yıldır başkent olduğunu ve bu durumu değiştirmenin doğru olmadığını savundu. Özellikle asker milletvekilleri ise İstanbul'un konumunun bağımsız Türk Devleti'nin başkenti olmaya uygun olmadığı yönünde fikir beyan etti. Görüşmeler sırasında Gelibolu vekili Celal Nuri Bey, 1918 yılı sonlarında İngiltere Avam Kamarasında Lloyd George'un "Haşmetli kral Hazretlerinin dretnoları (zırhlı savaş gemileri) hedefi olabilecek bir hükümet görmek, Toros Dağlarının öbür tarafına çekilmiş bir hükümet görmekten yeğdir" sözlerini hatırlatarak yazın tozuna, kışın çamuruna ve

⁶ İlhan Tekeli, *Ankara'nın Başkentlik Kararının Ülkesel Mekân Organizasyonu ve Toplumsal Yapıya Etkileri Bakımından Genel Bir Değerlendirilmesi: Ankara Ankara*, haz., Selahattin Özpallabıyıklar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1994, s. 147. Oğuz AYTEPE, *Millî Mücadele'de Ankara: Cumhuriyet'in Ütopyası Ankara*, haz. Funda Şenol Cantek, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi, 2012, s. 116-117.

⁷ Abdülkerim Erdoğan, Gökçe Günel ve Mehmet Narince, *Cumhuriyet ve Başkent Ankara*, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2007, 31.

⁸ "Another Republic", *The New York Times*, 6 Ekim 1923, s.14.

tüm zorluklarına rağmen ülkeyi Ankara'dan yönetmenin Türk Milleti için en doğrusu olduğunu dile getirdi. Yapılan tartışmalar sonucunda Ankara'nın yeni Türkiye'nin başkenti olmasına resmen karar verilerek 15 Ekim "Ankara Günü" adıyla resmî bayram günü ilan edildi.⁹

Yeni Cumhuriyetin başkenti başlıklı haberde, Ankara'nın genel durumu hakkında bilgi verildi. Habere göre, eğer bir İslam ülkesinde "vaftiz edilmiş" tanımı kullanılabilirse Ankara "cumhuriyet" olarak vaftiz edilmiş henüz bebek olan Türk Devleti'nin başkentidir. Yeni başkente ulaşmanın en kolay ve kısa yolu ise Boğaz'ın karşısındaki Üsküdar'dan trenle yolculuk yapmaktır. Burası iç içe geçmiş, gelişmemiş mimarisi, dar ve asfalsız sokakları olan, geceleri karanlık, sokaklarındaki tozun rüzgârlarla süpürüldüğü, kanalizasyon sistemi olmayan, 40.000 nüfuslu bir şehir. Cumhurbaşkanı şehrin biraz dışında sürekli ilavelerle genişletilen dört odalı bir yerde ikamet ediyor. Milletvekilleri ve bakanların ise kalabilecekleri uygun evler yok. Yeni binaların inşa edilmesi için planlar yapılmış olsa da diplomatların ve ateşelerin nerede ikamet edeceği ciddi bir sorun. Öyle ki, ticari görüşmeler için giden finans temsilcimiz Ankara'da kaldığı kısa süre boyunca tren garında bir arabada yaşadı. Ancak tüm olumsuzluklara rağmen Ankara'nın, topraklarının neredeyse tamamı Boğaz'ın karşı yakasında olan Türkiye Cumhuriyeti için şanslı bir şehir olduğu söylenebilir. Bağdat demiryolu güzergahında ve daha modern ve gelişmiş bir kent olan Eskişehir ya da eski Selçuklunun başkenti olan Konya yerine erişilmez olması nedeni ile Ankara'nın birçok avantajı var. Ankara bir bütün olarak Türkiye'nin iyiliği düşünülerek başkent yapılmış. Sermaye ve yönetim Anadolu'nun göbeğinde ve Anadolu'ya hâkim olmalı.¹⁰

Haberde vurgulanan bakan ve milletvekillerinin ikamet sorununun nispeten doğru bir tespit olduğunu söyleyebiliriz çünkü Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, İstanbul'dan yönetime katılanlar, Mecliste ülkeyi yönetiyor, Ankara Palas Oteli'nde kalıyor ve İstasyon'dan trenle hemen İstanbul'a geri dönüyordu.¹¹

3. Ankara'nın Başkent Olarak Seçilmesine Verilen Tepkiler

Lozan'da Türk'ün hakkını teslim etmek ve tartışmasız zaferini kabullenmek zorunda kalanlar, Lozan Antlaşması imzalandıktan sonra ise Ankara'nın başkent oluşunu sindiremeyerek sorun haline getirdiler. Başta İngiltere olmak üzere ABD ve diğer Avrupalı devletler bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı olan hazımsızlıklarını başkent Ankara üzerinden sürdürdüler.¹²

⁹ Yaşar Özüçetin, *Meclis Celse Zabıtlarında Ankara'nın Başkent Oluşu: Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 2012, s. 771.

¹⁰ "Capital of the Newest Republic", *The New York Times*, 11 Kasım 1923, s.3.

¹¹ Mehmet Ali Kılıçbay, *Homo Politicus Ancyrensis: Ankara Ankara*, haz., Selahattin Özpallabıyıklar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1994, s. 141.

¹² Zeynep Kezer, *Elçilere Layık Bir Başkent: Cumhuriyet'in Ütopyası Ankara*, haz. Funda Şenol Cantek, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayinevi, 2012, s. 263.

ABD, Türkiye ile silahlı hiçbir savaşa girmemesine ve Lozan Antlaşması'nda imzası olmamasına rağmen Millî Mücadele boyunca Türk toprakları üzerindeki menfaat ve beklentilerinden ödün vermeyen bir politika izledi. Lozan'da ise amacına ulaşamayarak imzalanan antlaşmayı itibar zedeleyici olarak yorumladı.¹³

Türklere karşı olan savaşını hem cephede hem de masada kaybeden İngiltere ise Ankara'nın başkent ilan edildiği sırada Ankara'ya karşı ortak bir cephe oluşturmak amacı ile Avrupalı devletler ile temasa geçti. Dışişleri Bakanı Lord Curzon 2 Ağustos 1923'te Fransa ve İtalya'nın Londra büyükelçiliklerine gönderdiği yazıda Ankara'nın yaşam, iletişim ve ulaşım sorunlarını gündeme getirerek Türkiye büyükelçiliklerinin İstanbul'da kalmaya devam etmesinin daha uygun olacağı yönünde telkinde bulundu. Curzon'a göre, Elçiler İstanbul'da ikamet etmeli, Ankara'da ise birer irtibat görevlisi bulundurulmalıydı.¹⁴ İngiltere sadece Fransa ve İtalya ile temasa geçmekle kalmayıp ABD ve Japonya büyükelçiliklerinin de Ankara'ya taşınmalarını engelleme çabasına girdi.¹⁵ The Washington Post konu ile ilgili haberi şöyle verdi. İngiltere'nin, Amerika ve Avrupa ülkelerine temsilciliklerini Ankara'ya taşımama konusunda öneride bulunduğu, bu sayede Türk hükûmetini Ankara'da kalma ve ülkeyi Ankara'dan yönetmeyi tekrardan düşünmeye teşvik edeceğini amaçladığı ancak ABD'nin bu öneriye olumlu cevap verebilmesi için kongre onayı gerektiği, bu durumun ileride ABD'nin Türkiye politikasını nasıl etkileyeceğinin iyi hesap edilmesi gerektiği belirtilerek, ABD dışişleri bakanlığının İngiltere'nin önerisi doğrultusunda bir karar almaya yetkili olmadığı verilen haberde vurgulandı. Fransa ise teklife henüz resmî bir cevap vermedi ancak durumun diplomatik temayüllere aykırı olacağı düşüncesi ile Curzon'un fikrine karşı çıkıyor. Türk hükûmeti artık İstanbul'da değil, Ankara'da ve yönetim merkezini tekrardan İstanbul'a taşınma düşüncesi Türkler için asla söz konusu dahi değil.¹⁶

İngiltere Dışişleri Görevlisi D. G. Osborne da Ankara'nın başkent olarak kalmasında ısrar edilirse, Türkiye'nin önem bakımından ikinci sınıf bir Asya ülkesi olmaktan öteye gidemeyeceğini, Ankara'nın bir başkentten beklenen şartları sağlamadığı ve başkentten eninde sonunda İstanbul'a taşınacağını söyledi. Lozan'da istediği sonucu alamayan İngiltere ve ABD İstanbul basınındaki muhalif tarafla birlikte Ankara'nın başkent oluşuna tepkisini ısrarla vurguladı.¹⁷

İngiltere ve müttefikleri uzun diplomasi trafiği sonunda Türkiye ile büyükelçilik düzeyinde ilişkiler kurulacağına ancak büyükelçilerin İstanbul'da ikamet edeceğine, Ankara'da sadece bir irtibat görevlisi bulundurulacağına eğer Türk hükûmeti büyükelçiliklerin Ankara'ya taşınmasında ısrarcı olursa da Türkiye'ye büyükelçi değil elçi atanarak, diplomatik temsilcilik düzeyinin düşürüleceğine karar verdiler.¹⁸ Bunun

¹³ Sariaslan, *Cumhuriyetin Mimarları*, s. 49.

¹⁴ Bilal N. Şimşir, *Ankara'nın Başkent Oluşu*, Ankara: Ankaralılar Vakfı Yayınları, 2001, s. 30.

¹⁵ Sariaslan, *Cumhuriyetin Mimarları*, s. 47.

¹⁶ "Legations For Türkiye Suggested By British", *The Washington Post*, 26 Ağustos 1924, s.7.

¹⁷ Sariaslan, *Cumhuriyetin Mimarları*, s.48.

¹⁸ Şimşir, *Ankara'nın Başkent*, s.32.

üzerine İzmir'deki Amerikan eski konsolosu A. Wallace Treat'in, Ankara'daki Birleşik Devletler Yüksek Komisyonuna irtibat subayı olarak atandığı ve birkaç içinde gün yeni görev yerine gideceği basında yer aldı.¹⁹

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden ve yeni cumhuriyet yönetiminin kuruluşundan bu yana Türkiye'de görevlendirilen diplomatik görevliler İstanbul'dalar. Her ülke Ankara'ya bir elçilik sekreteri gönderdi. İstanbul'daki üst düzey yabancı temsilciler Türk hükûmetine göndermek istedikleri mesajları sekreterler aracılığı ile iletmeye devam ediyor ve aldıkları yanıtları da gene sekreterler İstanbul'a iletiyor. Bu durumdan Türk hükûmeti oldukça rahatsız. Türk Dışişleri Bakanlığı yetkilileri yabancı temsilcilikleri ziyaret ettiğinde kendileri ile eş statüdeki görevliler ile görüşemiyor. Bu durumdan dolayı Ankara yönetimi tüm yabancı temsilcilerin Ankara'da ikamet etmesini istedi ve bunu reddedecek ülkeler ile diplomatik ilişkileri keseceğini ima etti. Buna karşın Ankara'da ikamet etmesi istenen yabancı temsilcilerin kalabileceği uygun ve kullanışlı binalar yok. Ankara üçüncü sınıf bir Türk kasabası görünümünde. Ancak İngiltere elçilik görevlisi bu soruna özgün bir çözüm buldu. Bir misafir odası, yemek odası, yatak odası, banyo ve mutfakın yer aldığı birkaç vagona yerleşti. Bu vagonlar Ankara'daki demiryolu kenarında konuşlandırıldı. Bu tekerlekli elçilik fikrinin pratik taraflarından biri de yaz sıcağı aşırı derecede bunaltıcı olursa, gezici elçilik daha serin ve yüksek yerlere gidebilir ve elçi de serin esintilerin tadını çıkartır. Ayrıca Yakın Doğu'daki siyasi durum tehlikeli bir hale gelirse (ki bu her an olabilir) elçinin tek yapması gereken kendisini ve elçiliği tehlike bölgesinden çıkarmak olur.²⁰

Türk hükûmetine göre, yabancı temsilciliklerin İstanbul'da kalmaya devam etmesi Ankara'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin daimî başkenti olduğunun kabullenilmesinde sorun teşkil ediyordu. Bu durumu sonlandırmak ve yabancı temsilciliklerin Ankara'ya taşınmasını sağlamak için söz konusu ülkelere büyükelçilik binaları yapmaları için Ankara'dan arsa verilmesi adına 19 Ocak 1925'te bir kararname çıkartıldı. Fransa ve İtalya arsa teklifini kabul etmekle birlikte Ankara'nın yaşam olanaklarının yetersiz olduğu gerekçesi ile büyükelçilerinin İstanbul'da kalmaya devam edeceğini bildirdi. İngiltere de arsa teklifini kabul etti ancak büyükelçilik değil resmî konut inşa edeceğini açıkladı. Bu sayede İngiltere büyükelçisinin ikamet yeri ile ilgili herhangi bir sınırlamaya olmayacaktı. Aksi takdirde Ankara'da yapılacak büyükelçilik binasının Türkiye'deki temsilcilerinin hareketini kısıtlayacak sonuçlara neden olacağını açıkladı.²¹

İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiserliğinin, İngiliz Büyükelçiliği hangi şehirde ise Türk hükûmetinin de oraya geleceği ve Türkleri diplomatik işleri İstanbul'dan yönetmeleri için zorlayabilecekleri yönünde raporları vardı. İngiltere büyükelçisi Lindsay'e göre ise, Ankara'nın başkent yapılması büyük hataydı. "Türklerin Asyalı bir aşiret oldukları ve Asya'ya dönmeleri gerektiği" içgüdüleriyle hareket ettiklerini öne sürüyordu.²²

¹⁹ "U.S. Liaison Officer at Angora", *The Washington Post*, 22 Ocak 1924, s.6.

²⁰ "A Legation On Wheels", *The Washington Post*, 14 Mayıs 1925, s.6.

²¹ Şimşir, *Ankara'nın Başkent*, s.36-37.

²² Şimşir, *Ankara'nın Başkent*, s.30-31.

Ankara Hükûmeti, İstanbul'u ikinci sınıf bir Doğu şehri seviyesine indirmekte kararlı görünüyor. Bunun ilk adımı olarak, eski padişahın şehrinin başkent statüsünü değiştirdi ve Ankara'yı başkent yaptı. İstanbul halifeliğin simgesiydi ve tüm İslam dünyasının gözü buraya çevrilmişti. Cumhuriyet yönetimi halifeliği kaldırdı ve padişahı sürgüne gönderdi. Böylece İstanbul hem politik hem de dinî prestijini kaybetti ama hala Yakın Doğu'nun ticaret merkezi olarak üstünlüğünü koruyor. Buna karşın Ortodoks Kilisesi ekümenik patriğin orada bulunması nedeni ile İstanbul'u hala Hristiyanlığın "Mekkesi" olarak görüyor. İstanbul Yunanlıların, Yugoslavların ve Bulgarların gözünde hala kutsal bir şehir. Bu antik şehrin ihtişamının yok olması için son bir adım kaldı. Yabancı devletlerin temsilcilikleri hala Boğaz kıyılarında ancak Ankara Hükûmeti, İstanbul'daki diplomatik temsilcilerle ilişkileri sürdürmeyeceğini açıkladı ve İstanbul'daki diplomatik temsilcileri modern hayat koşulları ve konforun söz konusu dahi olmadığı Ankara'ya davet etti. Ankara'da elçilik olarak kullanılmaya uygun tek bir bina dahi yok. İklim yazın kavurucu sıcak, kışın ise kasvetli tam anlamı ile sağlıksız, dış dünya ile iletişim çok zor. Burada Avrupalı diplomatlar İran ve Türkistan'daki kadar izole olacaklar ve kişisel güvenliklerini sağlamak da bir diğer zorluk. Mustafa Kemal'in katı olarak tanımlanabilecek bu emrine uymadan önce taşınma konusunun Avrupa hükûmetleri tarafından lehte ve aleyhte dikkatli bir şekilde tartışılacağı kesindir.²³

2 yıla yakın bir direnme ve itirazın sonunda İngiltere büyükelçisi Ronald C. Lindsay 15 Mart 1925'te Ankara'ya gelerek Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e güven mektubunu sundu. Ardından Ankara istasyonunda bekleyen yataklı vagonunda bir hafta daha kalarak İstanbul'a döndü.²⁴

4. Büyükelçiliklerin Ankara'ya Taşınması ve Ankara'nın Durumu Hakkında Yapılan Yorumlar

Afgan büyükelçiliği 21 Nisan 1921'de Ankara'ya ilk geldiğinde Cebeci'de bir yanı çayırılık bir yanı dağ olan bir konuta yerleşti. Hatta bu Büyükelçilik binasına Afgan bayrağını Mustafa Kemal Paşa kendi elleri ile çekti. Afgan Elçiliği yolu olmadığı gerekçesi ile Cebeci'den Hacıbayram'da bir binaya taşınınca Afganların boşalttığı konutta önce Azerbaycan sonra da Sovyet Elçiliği ikamet etti. Bu yoksunluğun en önemli nedeni ise 1915'te Ankara'da çıkan büyük yangın sonucu barınılabilecek tüm binaların yanmasıydı. Batılı devletler de bu yoksunluktan fayda çıkarmaya çalışarak her fırsatta barınma sorununun bahane ederek büyükelçiliklerini İstanbul'dan Ankara'ya taşımamak için kullandılar ve bunu siyasi bir mesele haline getirdiler. Ankara başkent ilan edildiği sırada sadece Afgan ve Sovyet Büyükelçilikleri kentte idi.²⁵

²³ "Decapitalizing Constantinople", *The Washington Post*, 26 Mart 1925, s.6.

²⁴ Ufuk Erdem, "İngiltere'nin Yeni Başkent Ankara'yı Kabullen(emeye)işi ve İngiliz Büyükelçilik Binasının İnşası", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6/5 (2017), s.2209.

²⁵ Sariaslan, *Cumhuriyetin Mimarları*, s.45- 46.

Millî Mücadele yıllarından beri Ankara'da ikamet eden Fransız Albay Mougir ise 20 Ekim 1921'de Ankara İstasyonundaki "direksiyon binası'da" yapılan Ankara Antlaşması'nın ardından Fransa'nın başkentte bıraktığı askerî müşavir idi.²⁶

Almanya eski dışişleri bakanı Baron Von Bosenberg'in Büyükelçi olarak Türkiye'ye gönderileceği ve İstanbul yerine Ankara'da ikamet edeceğine dair bilgi verildiği, Türk yetkililerin, Almanların bu kararından çok memnun olduğu, bu durumun İstanbul'daki rahat, konforlu ve kendilerine ait binalarda ikamet eden diğer yabancı ülke temsilcileri için zorlayıcı olacağı yazıldı. *The Washington Post*'a göre, İstanbul'daki temsilciler Sezar'ın ziyaret ettiği zamandan bile daha geri kalmış, ilkel ve izole bir köyden ibaret olan başkente taşınmak konusunda isteksizler.²⁷ 1924 yılında diplomatik ilişkilerin tekrardan kurulduğu Almanya, Rudolf Nadony'i Ankara'da görevlendirdi. Büyükelçi tek yataklı bir otel bulamadığı için istasyonda bir vagonda ikamet etti.²⁸

Başkent in olumsuz şartlarını sürekli gündemde tutan basında çıkan bir başka haber de Ankara'nın birçok Avrupa başkentine fiziki uzaklığı nedeni ile Avrupalı yöneticiler Türk siyasetini izlemekte güçlük çektiği ve yeni Türk başkentinin dış dünya ile arasındaki telgraf iletişiminin son derece sınırlı olması vurgulanmıştı²⁹

1925 yılında şehrin küçük bir kısmına sağlanan elektrik, 1928'de Demirtepe'deki yeni elektrik fabrikası kurulunca yaygınlaşmış ve 1933'te tüm şehri kapsamıştır. Eş zamanlı yürütülen çalışmalar sonucunda 15 Eylül 1926'da ülkenin ilk 2000 hatta sahip telefon santrali hizmet vermeye başlamış, ilk şehirler arası telefon görüşmesi İstanbul ile 1 Temmuz 1928'de yapılmış ve 1932 yılına gelindiğinde Türkiye ile Avrupa arasındaki telefon bağlantısı gerçekleşmiştir.³⁰

George Young tarafından yazılan makalede Ankara ve İstanbul'un karşılaştırması yapılarak iki şehir arasındaki farklılığın bundan daha büyük olacağını mümkün olmadığı belirtildi. İstanbul güzel bir rüya gibi, dünya başkenti ve kültür merkezi, Ankara ise şimdilik sadece erdemli bir şehir. Ankara'yı köylüler ve küçük tüccarlar ulusuna yakışır bir başkent yapmak Türkiye'nin tüm zamanını alacak. Ankara'da şehir ile ilgili sorunlar az da olsa çözülmüşse de Ankara'ya gitmek için zahmete etmeğe hala değmez. Ankara bir kayalık üzerindeki kalesi, birkaç eski dükkânlı ana caddesi, yetersiz hükümet binaları, yanmış Hristiyan mahallesi ve küçük basit evleri ile herhangi bir Anadolu kır kasabası olabilir. Bir Türk yetkilin açıkladığı gibi Ankara çalışmak için çok uygun bir yer çünkü çalışmaktan başka yapacak başka hiçbir şey yok. Ancak dürüstçe belirtmek gerekir ki, Türk yetkililer çok çalışıyorlar. Daha önce Osmanlı paşasına verdiğiniz rüşveti, Ankara'da görevli devlet yetkilisine de veremezsiniz.³¹

²⁶ Umur Karabulut, "Ankara'nın Başkent İlan Edilişine İstanbul Basının Tepkileri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 27/1 (2012), s.136.

²⁷ "Envoys Would Ban Angora, German's Decision to Live in Isolated Capital Village Is Unpopular" *The Washington Post*, 5 Ocak 1924, s.6.

²⁸ Sarıaslan, *Cumhuriyetin Mimarları*, s.47.

²⁹ "Turkish Conditions", *The Washington Post*, 11 Ocak 1924, s.6.

³⁰ Sarıaslan, *Cumhuriyetin Mimarları*, s.44.

³¹ "Constantinople And Angora", *The Washington Post*, 15 Haziran 1925, s 6.

1925'te ABD, İngiltere, İtalya, Fransa, Macaristan, Japonya, İspanya, İran, Danimarka, Almanya, Bulgaristan, Avusturya, Hollanda, Yugoslavya, Çekoslovakya, Belçika, Romanya ve İsveç temsilcileri İstanbul'da, Afganistan, Yunanistan, Sovyetler Birliği ve Polonya temsilcileri ise Ankara'da ikamet ediyordu. İstanbul'da kalmaya devam eden ülkelerden bir kısmı İngiltere ile Ankara'ya karşı bir cephe oluşturduysa da İran, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya ve Almanya Ankara'da henüz büyükelçilik binası yaptırmadıkları için İstanbul'da kalıyordu, Ankara'daki büyükelçilik binalarını yaptırır yaptırmaz Ankara'ya taşınacaklardı.³²

1926 yılının Ağustos ayında çıkan haberde, Fransa'nın büyükelçi ataması hakkında bilgi verildi. Fransa, Türkiye büyükelçisi olarak Emile Daeschner'ı atadı. Görevlendirilmenin resmî olarak açıklanması için büyükelçinin ikametgâhının İstanbul'da mı yoksa Ankara'da mı olacağına netleşmesi bekleniyor. Şu ana kadar büyükelçileri İstanbul'da ikamet eden Fransa, Türkiye'ye saygı ve iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmek adına E. Daeschner'ın ikametinin Ankara'da olmasına karar vermeye meyilli görünüyor.³³

1926'da Arnavutluk, Mısır ve Çekoslovakya temsilcilikleri Ankara'ya taşındı. Aynı yıl Sovyetler Birliği büyükelçilik binasının inşasını tamamladı, Polonya ve Almanya da büyükelçilik binası yapma hazırlığına başladı. 1928'de İtalya Ankara'da büyükelçilik binası için hem arsa hem de ödenek buldu.³⁴

1926 yılında çıkan haberde, son birkaç yılda Ankara'nın 10.000 nüfuslu çamur içindeki halinin, 80.000 nüfuslu 150'den fazla taş ve tuğla evin inşa edildiği, betonarme bir postane ve parlamento binasının tamamlandığı, adalet bakanlığı binası, ulusal müze ve modern bir otel için inşaatın başladığı aynı zamanda 3000 kişilik bir opera binası için de planlamalar yapılan bir şehir haline geldiği yazıldı. Bununla birlikte 30 millik şose yol tamamlandı, şehrin etrafında sıtmaya neden olan bataklıklar kurutulmuş ve çimlendirildi ve ağaçlandırıldı. Elektrik santrali, kiremit fabrikası, un değirmeni ve büyük bir fırın da halkın hizmetine sunuldu. Öte yandan su ve kanalizasyon konusundaki eksiklikler halen devam ediyor. Tiyatro, restoran ya da başka eğlence merkezi olmadığı için sosyal hayat da yok.³⁵

1926 ve 1927 yıllarında Ankara Kalesi civarında 24 yeni yapı inşa edilmiş bir taraftan da ağaçlandırma çalışmalarına hız verilmiş, büyük caddeler ağaçlandırılarak şehre yeni bir görünüm kazandırılmaya başlanmıştı.³⁶ Başkent'in su ve kanalizasyon altyapısı için çalışmalar 1924 yılında başladı. 1928'e kadar şehrin içme suyu kendi kendini idare etmiştir. 1928'de Kusunlar Vadisinden alınan içme suyu örneklerinin tahlil sonuçlarının olumlu çıkması üzerine 1931 yılında Çubuk Çayı üzerine kurulacak olan Çubuk Barajı inşaatına başlanarak, 1936 yılında barajın açılışı yapıldı.³⁷

³² Şimşir, *Ankara'nın Başkent*, s.38.

³³ "Daeschner Chosen Envoy to Türkiye", *The Washington Post*, 29 Ağustos 1926, s.7.

³⁴ Şimşir, *Ankara'nın Başkent*, s. 40. Mustafa Haluk Zelef, "Ankara'da Elçiliklerin İnşa Sürecinde Az Bilinen Bir Aktör: Jacques Aggiman", *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 5/2 (2017), s.170.

³⁵ "Angora Rising Rapidly Like An American City", *The Washington Post*, 1 Temmuz 1926, s. 11.

³⁶ Sariaslan, *Cumhuriyetin Mimarları*, s. 43.

³⁷ Yüksel Özgen, Recep Büyüktolu, "Cumhuriyet'in İlk Barajı: Çubuk Barajı", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 59 (2016), s. 90-91.

Ernest Marshall tarafından yazılan makalede, Ankara'nın yeni Türkiye'nin başkenti olmasının Binbir Gece masallarından bile daha fantastik bir hikâye olduğu yorumu yapıldı. Hatta Marshall'a göre, Ankara'nın başkent yapılması dünya siyasi tarihinin en dikkat çekici fenomenlerinden biri, başarılı olursa yücelecek, başarısız olursa bir milletin gelişmek ve sıfırdan var olmak adına gösterdiği bir çaba olarak en azından anılmaya hak kazanacak. Mustafa Kemal Paşa, milletin "Musa'sı" dır. Mucizeler yaratmaya çalışıyor. Anadolu'nun ortasındaki kurak platoyu bir bahçeye çevirmeyi hayal ediyor ve Ankara'nın tüm ihtiyaçlarını karşılayacak kadar su sağlamak için uzaktaki bir gölün kaynaklarını kullanıyor. Mustafa Kemal Paşa, Ankara'yı biri stratejik, diğeri siyasi olmak üzere iki nedenden dolayı başkent yaptı. O'na göre, Ankara işgal edilemezdi ve hep öyle kalacaktı. Siyasi olarak ise amacı yeni Türkiye'nin resmî karargâhını İstanbul'un etkilerinden uzak tutmak. Ankara'nın modern bir şehir haline gelebilmesi için daha çok yatırıma ihtiyacı olsa da bu şehir yeni bir dönemin başlangıcının sembolü.³⁸

ABD'nin yeni Türkiye büyükelçisi olarak Joseph C. Grew atandı. On yıldır Türkiye'de temsilcisi bulunmayan ABD'nin bu kararı, Türkiye'de yaşayan Amerikalılar tarafından memnuniyetle karşılandı. Büyükelçi, İstanbul başkent olmadığı için güven mektubunu Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'e Ankara'da sunmadan önce dışişleri bakanı Tevfik Rüştü tarafından kabul edilecek.³⁹ Kısa bir süre sonra çıkan başka bir haberde kamuoyuna yeni gelişmeler hakkında bilgi veriliyordu. Büyükelçi Grew, güven mektubunu Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'e sundu. Büyükelçi bir ay önce Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in İstanbul'da olduğu zaman İstanbul'a gelmiş olsa da resmî tören Cumhurbaşkanı'nın Ankara'ya dönüşüne kadar ertelendi. Bu durum yeni yönetimin başkentin Ankara olduğunu vurgulamak adına ne kadar kararlı olduğunu göstermek için sergilediği bir tavır olarak yorumlanabilir. Büyükelçi Grew, resmî törenin ardından İstanbul'a dönecek ve sadece devlet işleri gerektirdiği zaman Ankara'ya gidecek.⁴⁰

Temmuz 1928'de Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün İstanbul'da bulunduğu sırada İstanbul'a gelerek güven mektubu sunmak isteyen Fransa büyükelçisinin talebi reddedildi. Atatürk sonbaharda Ankara'ya döndükten sonra elçiyi kabul etti, bu sayede İstanbul'un Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ili olduğu, tüm diplomatik görevlerin başkent Ankara'da yerine getirilebileceği Fransa büyükelçisi tarafından da anlaşılmış oldu.⁴¹

Tek başına kalana kadar Ankara'ya gitmemek için direnen İngiltere büyükelçisi, 3 Haziran 1929'da İngiltere Kralı'nın doğum günü nedeniyle İstanbul'da düzenlemek istediği resepsiyon, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün 1 Haziran'da Çankaya Köşkü'nün bahçesinde düzenlediği etkinliğe katıldığı ve İstanbul'a dönecek vakti

³⁸ "Kemal Had Vision In Building Angora", *The New York Times*, 19 Aralık 1926, s. 67.

³⁹ "Americans Welcome Grew", *The New York Times*, 19 Eylül 1927, s. 16. "Ambassador Grew Welcomed in Türkiye", *The Washington Post*, 19 Eylül 1927, s. 5.

⁴⁰ "Grew Received By Kemal", *The New York Times*, 14 Ekim 1927, s. 4.

⁴¹ Şimşir, *Ankara'nın Başkent*, s. 41.

olmadığı için mecburen Ankara'da gerçekleşti. Bu sayede İngiliz büyükelçisi de Türkiye'nin başkentinin Ankara olduğunu ve değişmeyeceğini kabullenerek resmî davetini Ankara'da yaptı.⁴²

5. Sonuç

Ankara'nın başkent olarak seçilme kararının temelinde yeni kurulan rejimin, yıkılan imparatorluğun izlerinden ve kaldırılan halifeliğin sembollerinden bağımsız olmasını sağlamak vardı. İstanbul imparatorluğun simgesi, yeni cumhuriyetin muhalif şehri olarak anılırken, Ankara Türk milletinin bağımsızlık mücadelesinin kalbi ve ardından kurulan Cumhuriyetin merkezi oldu. Ankara, Anadolu'yu kale yapmanın, İstanbul'a meydan okumanın simgesi oldu.

Ankara, Mecliste yapılan bir oylama ile Türkiye Cumhuriyeti'nin resmen başkenti olsa da aslında Ankara'yı başkent yapan Millî Mücadele süresince yaşanan gelişmelerdir. Ankara tarihi bir sürecin sonunda başkent olmuş, Millî Mücadele'nin idare merkezi olarak Anadolu'nun kaderine damgasını vurmuştur. Tarihte yeni bir devrin başlangıcı olan bu şehrin başkent oluşu, başta İngiltere olmak üzere yabancı devletlerin olumsuz tepkilerine maruz kaldı. ABD basınında konu ile ilgili çıkan haberlerin neredeyse tümü Ankara'nın olumsuz ve zor şartlarının değişmeyeceği yönünde idi. Basına göre Ankara'nın başkent niteliklerine ulaşabilmesi bir hayalden öteye geçmeyecekti ve Ankara için tasarlanan ve hedeflenen herşey Mustafa Kemal Atatürk'ün hayal gücü ile sınırlıydı. Sürekli İstanbul ile kıyaslanan ve daimî başkent olarak kalamayacağı düşünülen Ankara'nın başkentlik macerası sadece Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün ülke yönetiminde kalabileceği süre kadardı. Basında yer alan Türklerin başkentlerini değiştirme ile ilgili hiçbir düşüncesi olmadığı tespitine dayanan yorumlara rağmen, Cumhuriyet idaresinin Ankara'dan devam edemeyeceğini öngören ve nihayetinde İstanbul'a dönüleceğine inanan ABD ve diğer batılı devletler, büyükelçiliklerini Ankara'ya taşımamak için uzun zaman direndiler. Bu direnişin Lozan Antlaşması'na rağmen Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına karşı verilen bir mücadele olduğunu söyleyebiliriz. Ankara'ya büyükelçi göndermeyip, sadece irtibat görevlisi bulundurmak aslında Ankara'yı başkent olarak tanımamaktı. Ancak Mustafa Kemal Atatürk ve Türk dışişleri bakanlığının yürüttüğü akılcı ve kararlı politika sonucu tüm dış temsilciliklerin başkent Ankara'ya kalıcı olarak yerleşmesi sağlandı.

⁴² Şimşir, *Ankara'nın Başkent*, s. 42.

Kaynaklar / References

- Aytepe, Oğuz. *Millî Mücadele'de Ankara: Cumhuriyet'in Ütopyası Ankara*. Haz. Funda Şenol Cantek, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayinevi, 2012.
- Cengizkan, Ali. *Çağdaş Bir Ulus Devletin Modern ve Planlı Başkenti Ankara 1923 – 1938: ANKARA: Kara Kalpaklı Kent 1923 – 1938*. Edi., Ekrem Işın, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2009.
- Erdem, Ufuk. "İngiltere'nin Yeni Başkent Ankara'yı Kabullemesi (emeye) işi ve İngiliz Büyükelçilik Binasının İnşası", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6/5 (2017): 2193-2227.
- Erdoğan, Abdülkerim, Gökçe Günel ve Mehmet Narince. *Cumhuriyet ve Başkent Ankara*. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2007.
- Işın, Ekrem. *Ankara: Cumhuriyeti İnşa Eden Kent: ANKARA: Kara Kalpaklı Kent 1923 – 1938*. Edi., Ekrem Işın, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2009.
- Karabulut, Umut. "Ankara'nın Başkent İlan Edilişine İstanbul Basının Tepkileri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 27/1 (2012): 131-148.
- Keklik, Ebubekir. *Birinci Dünya Savaşı Yıllarında Ankara'nın Bazı Sosyal Sorunları: Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 2012.
- Kezer, Zeynep. *Elçilere Layık Bir Başkent: Cumhuriyet'in Ütopyası Ankara*. Haz. Funda Şenol Cantek, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayinevi, 2012.
- Kılıçbay, Mehmet Ali. *Homo Politicus Ancyrensis: Ankara Ankara*. Haz., Selahattin Özpallabıyıklar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1994.
- Müderrişoğlu, Alptekin. *Kurtuluş Savaşında Ankara*. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 1993.
- Özgen, Yüksel, Recep Büyüktolu. "Cumhuriyet'in İlk Barajı: Çubuk Barajı", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 59 (2016): 87-110
- Özüçetin, Yaşar. *Meclis Celse Zabıtlarında Ankara'nın Başkent Oluşu: Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, 2012.
- Sarıaslan, Ümit. *Cumhuriyetin Mimarları "Kuruluş Ankarası'nda" Üç Mimar Kemalettin-Ernst Arnold Egli-Bruno Taut*. İstanbul: Otopsi Yayınları, 2005.
- Şimşir, Bilal N. *Ankara'nın Başkent Oluşu*. Ankara: Ankaralılar Vakfı Yayınları, 2001.
- Tekeli, İlhan. *Ankara'nın Başkentlik Kararının Ülkesel Mekân Organizasyonu ve Toplumsal Yapıya Etkileri Bakımından Genel Bir Değerlendirilmesi: Ankara Ankara*. Haz., Selahattin Özpallabıyıklar, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1994.
- The New York Times
- The Washington Post
- Zelef, Mustafa Haluk. "Ankara'da Elçiliklerin İnşa Sürecinde Az Bilinen Bir Aktör: Jacques Aggiman", *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 5/2 (2017): 161-196.

Yazar Hakkında / About Author

**Dr. Şebnem OĞUZ UZUNER | Bilkent Üniversitesi |
sebnemoguz[at]gmail.com | ORCID: 0000-0001-5147-6728**

Şebnem Oğuz Uzuner, Bilkent Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünden yılında mezun olmuştur. Kocaeli Üniversitesi, Tarih Anabilim dalı, Cumhuriyet Tarihi Bölümünde yüksek lisansını, Marmara Üniversitesi, Tarih Anabilim dalı, Cumhuriyet Tarihi Bölümünde doktorasını tamamlamıştır.

**Dr. Şebnem OĞUZ UZUNER | Bilkent University |
sebnemoguz[at]gmail.com | ORCID: 0000-0001-5147-6728**

Şebnem Oğuz Uzuner graduated from Bilkent University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and Public Administration. She completed her master's degree at Kocaeli University, Department of History, Department of Republican History, and her doctorate from Marmara University, Department of History, Department of Republican History.